

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIA — POLITICA

APARE ODATĂ PE SĂPTAMĂNĂ

Sub conducerea D-lui SILIU RĂDULESCU Consilier la Curtea de Apel din București

COSTUL ABONAMENTULUI
A SE VEDEA PE COPERTĂ

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
15, STR. JULES MICHELET, 15

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR
1 Nov. 1893 — 17 Aug. 1931

Rugăm mult pe Domnii abonați din provincie, cari nu au achitat încasatorului nostru, costul abonamentului, să albă în vedere cheltuielile pe cari le necesită apariția revistei și să binevolască a ne trimite acest cost prin mandat poștal, pe adresa revistei Str. Jules Michelet No. 15.

Solemnitatea Comemorării lui Gheorghe Buzdugan. — Discursurile rostite de către D-nii: **Al. Vellescu, C. Viforeanu și I. Gr. Periețeanu.**

Const. Prodan: Gh. Buzdugan, Al. X-lea Prim-Președinte al Inaltei Curți de Casație.

Jurisprudența română. — Inalta Curte de Casație Secțiuni Ulte. — Exequator. — Recurs. — Competință. (Societatea Internațională cu Zaharia Dozotti).

Inalta Curte de Casație și Justiție S. I. — Asanarea datorilor. — Recurs. — Competință. (Prima Casă de Păstrare cu Bengert Adam).

Curtea de Apel din București S. V. — Devize. — Reglementarea comerțului. (Eliza Nadu cu Banca Națională a României).

Jurisprudența străină cu nota D-lui D. Cotrutz.

Bibliografie.

Solemnitatea comemorării

lui

Gheorghe Buzdugan

In seara de 22 Ianuarie, la orele 9, în saloanele cercului juridic „Concordia” din Strada Batiște, a fost comemorată amintirea fostului Prim Președinte al Inaltei Curți de Casație, Gh. Buzdugan.

In fața unui public numeros, compus din Magistrați și Avocați, s'au rostit cuvântările pe cari le publicăm mai jos.

Doamna Lucia Buzdugan și ceilalți membri ai familiei defunctului, aflători în Capitulă, au luat parte la această solemnitate.

A asistat de asemenea și d-l Savel Rădulescu sub-secretar de Stat la Ministerul afacerilor străine, în calitate oficială.

**Cuvântare rostită de Dl. Al. Vellescu
Prezidentul Cercului juridic „Concordia”**

Inaltă doamnă.

Pioasă adunare,

Cercul Juridic al Asociațiunii Culturale „Concordia”, inaugurând al treilea ciclu de conferințe, se înclină cu

respect înaintea memoriei aceluia, care a fost Gheorghe Buzdugan.

Ființa sa a sfințit întotdeauna demnitățile, pe cari le-a urcat cu același prestigiu, până la dreapta supremă a magistraturii românești, precum putem mărturisii, nu dintr'un impuls al unei respectoase afecțiuni, ci în cadrul celui mai obiectiv adevăr că, în clipa în care un Rege înțelept gândindu-se la îndrumarea soartei acestui neam și a unui regesc vlăstar, avea de ales între conducătorii tuturor instituțiilor, pe cari se sprijină edificiul Țării Românești, prestigiul și autoritatea unanim recunoscute ale lui Gheorghe Buzdugan au determinat hotărârea sa, care în persoana reprezentantului suprem al magistraturii, cinstia justiția, fundament al domniilor.

S'au împlinit cinci ani de când, răpit destinelor acestui popor, asupra căruia a veghiat cu înțeleaptă și neobosită grijă, figura sa aparține istoriei.

Dar, ca și în bronzul care străjuește și inspiră în locul în care el oficia slujba supremă a dreptății și în care un gând pios i-a statornicit impunătorul chip, el trăește în inimile noastre și ne călăuzește încă.

Din adâncul evlaviei, cu care îi rostim numele, a isvorât îndemnul acestei pioase solemnități.

D-l Procuror General Viforeanu în numele magistraturei și D-l I. Periețeanu în numele baroului țin să aducă omagiul acestor instituțiuni, iar d-l Procuror Prodan, cu competența și avântul, cu care a redat figurile conducătorilor supremei noastre instanțe, vă va vorbi despre viața și opera lui George Buzdugan.

**Cuvântarea rostită de D-l C. Viforeanu,
procuror general de pe lângă Inalta Curte de
Casație și Justiție**

Inaltă doamnă,

Doamnelor și domnilor,

La ședința festivă da astă seară a Cercului juridic „Concordia”, în care se proslăvește memoria lui George Buzdugan, Magistratura română nu poate lipsi de a aduce omagiul ei, aceluia care a strălucit pe firamentul justiției noastre, așa precum soarele de vară strălucește pe cer.

Buzdugan a strălucit și a încălzit ca uu soare.

A strălucit prin cunoștințele lui juridice vaste și limpezi ca lumina solară.

A încălzit inimile magistraților, care au avut fericirea să-l aproprie, prin bunătatea lui nesfârșită, prin spiritul lui de echitate de cea mai înaltă esență.

Vă cer ertare că întrebuițez termeni superlativi, dar când este vorba de o figură uriașe, limbajul uman n'o poate măsura de cât prin expresiuni iperbolice.

Am spus că Buzdugan a strălucit prin cunoștințele lui juridice și a încălzit prin radiațiunile inimii lui.

Cunoștințele lui juridice nu s'au manifestat în publicistică. El n'a fost un autor—și regret pierderea încercată de doctrina română prin această abstențiune a lui.

El a fost numai un mare, un foarte mare magistrat, de acea întinsele lui cunoștințe au eșit la iveală numai în hotărârile lui—adevărate monumente judiciare—și în discursurile rostite de el, ca Prim Președinte al Inaltei Curți de Casație, la deschiderea anului judeoătoresc, modele desăvârșite ale genului.

Aceste discursuri au servit de îndreptar legiuitorilor noștri și multe din ideile lui au devenit texte de legi.

Astfel legea organică a Curții de Casație din 1925, a adoptat toate sugestiile lui asupra organizării Supremei Instanțe, formulate în discursul de deschidere de an judiciar de la 2 Ianuarie 1925.

Iar legea din 20 Aprilie 1932, prin care se desființează autorizarea maritală și incapacitatea temei maritate de a contracta în afacerile ei proprii, este venită în urma discursului sau din 2 Ianuarie 1926, în care dânsul cere această reformă, motivând-o în chip magistral.

În acelaș discurs, Buzdugan preconizează suprimarea din codul civil a interzicerii de a se cauta paternitatea, care—zicea el—nu aduce de cât lacrimi, mizerie, avorturi și pruncucideri. Ideia a fost admisă în proiectul noului cod civil unificat.

Iată, Doamnelor și Domnilor, ce autoritate avea cuvântul lui Buzdugan în domeniul dreptului. Ideile lui juridice, ereau adevărate *idei forțe*, pe care legiuitorul roman se grabea să le treacă în legi.

Câți scriitori, câți autori juridici s'au bucurat oare de un asemenea prestigiu?

Cunosc autori, romani și străini, cari au risipit ani de muncă, de știință și de talent, fara ca operele lor monumentale sa impresioneze legislațiunea.

Buzdugan n'a spus multe, dar a spus mult!

Buzdugan nu era numai un luminator al vremii lui, era și un încălzitor de inimi. Încălzea inimile magistraților care au avut fericirea sa-l aproprie și să guste farmecul conversațiunii lui.

Câți magistrați merițoși, dar modești, n'a descoperit el, tie și prin îndepărtate colțuri de țară, aducându-i în locurile meritate! Câți din acei cari i s'au plâns că sunt uitați, n'au plecat dela el cu inima înălțată de caldele lui cuvinte de îmbărbătare, pentru ca apoi el să le facă drepte! Și câte lucruri ași mai putea

spune, dacă timpul mi ar îngădui! N'am ridicat, cu mâna sfioasă și cu inima plină de pietate, de cât un colț din vălul care acoperă marea lui figură....

Doamnelor și Domnilor,

În incinta Supremei Curți, Buzdugan tronează încă, nemurit în bronz. Spiritus rector! Dar mai nepieritoare de cât arama este opera lui judecătorească, este amintirea și recunoștința magistraturii, care nu-l va uita, atâta timp cât, în Țara Românească va mai fi un Templu al Justiției.

În peisajul moldovenesc plin de o liniște măreață—atât de drag lui—Buzdugan doarme somnul de veci.

De multe ori, în numele magistraturei, m'am închinat în fața mormântului scump, la slujbele religioase, pe cari demna lui soție nu le uită nici într'un an.

Acolo am avut uneori impresiunea că spiritul lui îmi șoptea celebrul vers al lui Horațiu.

„Exegi monumentum aere perennius.”

**Cuvântarea rostită de D-I I. Gr. Periețeanu
Vice-Prezident al Uniunii avocaților și Pro-decan
al Baroului de Ilfov**

În numele Uniunii Avocaților din România exprim cele mai călduroase mulțumiri cercului „*Concordia*” pentru patriotica și laudabila inițiativă, de a comemora aici pe fiii de seamă ai magistraturii și baroului acestei țări, cu trupul dispăruți dintre noi.

După cum observă, cu drept cuvânt, profundul cugetător belgian Maurice Maeterlinck, de îndată ce ne naștem, începem să murim, încetul cu încetul. Sfârșitul așa dar, trebuie să fie pentru noi cel mai banal și mai firesc dintre evenimente.

Sunt însă privilegiați ai soartei pentru cari, tocmai în acea clipă, socotită ca dureroasă, se deschid porțile *adevăratei vieți*: senină, glorioasă și fără de sfârșit.

Sunt aleși pe cari moartea,—misterioasă mesageră—nu face altceva decât să i conducă umbra și materiala lor așezare pământescă, în imaterialul și luminosul panteon pe care îl alcătuește sufletul recunoscător al unei nații.

O mistică și favorabilă schimbare de decor.

Din categoria acestor elite făcea desigur parte ilustrul magistrat și bărbat de stat Gh. Buzdugan.

Peste puțin, dl. procuror Prodan îi va evoca chipul, de o superbă mariție.

Ieratic, Gh. Buzdugan va descinde din strălucitul cadru în care l'a eternizat o activitate rodnică și fără de prihană.

Magia verbului distinsului conferențiar îl va intru-chipa, a avea în fața noastră.

Sacerdotal învesmântat cu odăjdile marilor pontifi ai Justiției, Gh. Buzdugan, ne va spune, prin glasul d-lui Prodan, că purpura și hermina robii *trebuie să fie pururi țesută din virtuți*, și că în roșul ei simbolic se reflectează flacăra sacră a inimilor cari ard pentru drepte.

Iar atunci când va desbrăca acest vesmânt de slujitor al Temisei și ni se va înfățișa ca deținător de puteri regale, îl vom vedea purtând mereu cu el *noblețea robei*; iar pe larga-i frunte aplecată sub povara gândurilor, vom deosebi aureola, care impodobește capetele marilor conducători de popoare.

Să nu anticipăm însă. Să nu substituim, așa cum se obicinuește uneori, frumoasei și interesante conferințe, de astăseară, schița fugarnică și vagă a cuvântului introductiv.

Să ascultăm mai bine, cu toată atenția și admirația pe dl. procuror Prodan.

Conferința d-lui C. I. Prodan procuror pe lângă Curtea de Apel din București GEORGE BUZDUGAN

Cel de al X Prim-President al Curții de Casațiune

*Înaltă Doamnă,
Doamnelor și Domnilor,*

Prin amabilitatea D-lui Al. Velescu, prezidentul cercului Concordia și distinsul avocat al baroului de Ilfov, am fost pus în situațiune de a face o conferință asupra lui G. Buzdugan, una dintre cele mai strălucite personalități din câte a avut magistratura țării Românești.

Nu veți auzi propriu zis o conferință, ci mai degrabă un studiu biografic a celui de al X Prim-President al Curții de Casațiune și care studiu a fost scris în maniera celorlalte schițe biografice ale celorlalți Prim-Presidenți ai Casațiunei. — Deci veți auzi o înșiruire de fapte și date scoase din viața lui publică și familială și din cari am căutat să extrag caracteristica personalității lui.

De aceea vă rog să fiți îngăduitori cu această așa zisă conferință, care a fost scrisă nu pentru a fi auzită ci pentru a fi citită. Cerertare D-nei Buzdugan, aci prezentă, dacă în cursul conferinței, voi arăta unele intimități din viața lui, alături de cari va fi pronunțat și numele D sale. Dacă am făcuto, este ca să mă supun unei mode din ziua de azi, care vrea ca biografia oamenilor celebri să fie romanțată. Obicei bun, căci adăogând la biografia cuiva ome-nescul din acea personalitate, faci să se coboare biografia lui din planul abstract, în planul realității, în adevărata atmosferă de viață în care a trăit.

Pe George Buzdugan l-am cunoscut mai bine decât pe ori-care altul dintre Primii-Presidenți ai Curții de Casațiune, pentru că sa întâmplat să fiu înrudit cu el. Sora tatălui meu, Raluca Prodan, ținea în căsătorie pe Petrake Buzdugan, proprietarul moșiei Orbeni din județul Putna. Acesta era fratele tatălui său, Vasile Buzdugan, proprietarul moșiei Satul nou, ¹⁾ vecină

cu Orbenii; deci unchiul lui de sânge era și unchiul meu prin alianță. Așa se face, că l-am cunoscut încă din copilărie, de pe când familia mea se ducea pof-tită la Orbeni în timpul verei. Atunci trăsurile țeseau drumul de la Orbeni la Satul nou, sau de la Satul nou la Orbeni în vizite aproape zilnice. Eram pe atunci un copil de 5-6 ani, el G. Buzdugan era un tânăr de 18-19 ani. Era și atunci un adolescent înalt, slab, cu trupul puțin adus din cauza înălțimei, cu nasul pronunțat aquilin și purta încă șapca liceului Institutelor-Unite din Iași. Semăna mult cu mama sa, cu coana Zoița (născută Gorgos) o femeie frumoasă, înaltă, falnică în portul ei, cu nasul regulat aquilin și cu aspect de cucoană mare. Mi-aduc aminte de ea, cu câtă distincție fuma-după moda timpului de atunci — ținând țigara, ca să nu-și îngălbenească degetele, cu o spelcă scoasă din bogata ei coafură. — De la tatăt său, cuconul Vasilică, pe care eu l-am apucat bătrân cu barba albă, însă voi-nic, ca toți boerii de modă veche, care-și duceau traiul mai mult la țară, avea umorul mucalit. În particular avea dela Dumnezeu o vioiciune sufletească, care s'a manifestat și în ale inimei, ca și în ale mi-ței.

Petrake și Vasile Buzdugan era fiii lui *Kostaki Buzdugan*, adoptat și crescut de spătarul *Vasile Andrieș*, unchiul său despre mamă. Acest Andrieș, fusese căsătorit cu o femeie din neamul *Stamat*, boerii, cei mai de seamă din Focșani, pentru că curgea în vinele lor sângele *Movileștilor*. Ast fel *Kostake*, crescut boerește, avea să fie căsătorit cu *Catinca Lipan* și din ei avea să se nască descendența, în care s'a concentrat avere venită din trei părți: *Stamatinești*, *Andrieși*, *Buzduganești*, descendența, din care cea mai frumoasă ramură a fost *George Buzdugan*.

Pe atunci locuiau iarna la Bacău, — unde tatăl său făcea politică liberală și în această calitate ales de mai multe ori senator de Bacău — mutați dela Focșani unde se născuse și fiul lor George la 10 Februarie 1867, mai exact la schitul Ivancești, ca și ceilalți frați ai săi: *Dumitru*, supranumit zmau și trei surori: *Eliza*, *Tinca* și *Zulnia*. Cel mai mic *Alexandru*, născut la Bacău.

Vara o petreceau la moșie, ca în decada 80, când l-am cunoscut întâi El, G. Buzdugan ca tinăr în vacanță, umbla călare după secerători, după pluguri sau după oi la întorsul — seara — în târlă. Ducea viață liberă în mijlocul naturei, cu sângele, care se învăpăiază repede, când la un colț de drum îi iese în cale o țarancă cu sâni tari, cari saltă sub cămașă. Petre-cerile? Vizitele la vecini, scaldatul în apa Siretului, vânătoarea.

Mi-aduc aminte, că am participat și eu la o vânătoare, la care erau întruniți toți Buzduganeștii, toți vânători pasionați. Unchiul meu Petrake Buzdugan care suferea de tremurătura mâinilor, în așa fel, încât nu a r fi fost în stare să ducă lichidul dintr'o lingură la gură, era vânătorul, cel mai sigur, când ținea o armă grea în mână și nemerea uliul în sbor.

¹⁾ Satul nou face parte din moșia Rocaciuni, care aparținuse fostului Prim. Prezident V. Sturza.

Eram prea mic ca să mi se încredințeze o armă dar totuși am mers la vânatoare ca să fiu în compania celor mari. Sculați dela 4 dimineața ne-am dus la vânat de rațe în ostroavele Siretiului. Ei nervoși ca niște artiști ce intră în scenă îmi comunicaseră și mie nervositatea lor. Apa am trecut-o cu o plută scobită în trunchiul unui copac, pe care trebuia să te ții în picioare, cu dibăcie, căci la ori-ce mișcare greșită te-ar fi aruncat la fund, Acolo în ostrov am văzut pentru prima oară — în răcoarea zorilor — licărind luceafărul dimineții; acolo am văzut pentru prima oară frumusețea trandafirilor unui răsărit de soare; acolo am auzit pentru prima oară, cântecul ciocârliei, care se ridica, sfredelind înaltul cerului. Mie, mi-arămas și acum întipărit în minte acest frumos colț de Moldovă; cum vrei să nu influențat și sufletul lui G. Buzdugan. Cine, ca el, a avut ani și ani de-a-rândul înaintea ochilor icoana Siretiului, râul care susține Moldova, ca și coloana vertebrală trupul omenesc, de la care pornește și către care se îndreaptă toată viața acelei regiuni, nu poate să nu fi rămas indisolubil legat de acest colț de țară. De aceea era moldovan din cap până'n picioare. Cu statura lui naltă cu fața tăiată de asupra gurei de unghiul mustăților lungi, evoca ființa unui plăeș de ai lui Ștefan cel mare. Moldovan de la accentul vorbei, până în adâncul sufletului, căci avea toate calitățile și o parte din defectele moldovanului. Temperament vioi, natură învăpăiată, care poate l-ar fi atras pe clina simțurilor, dacă nu avea în el și mlales, dacă nu avea inteligența, dacă nu avea simțul de demnitate și de ordine, moștenit dela mama sa. Sentimentalitatea, care este caracteristica firei lui, pune o notă femească în el, care se recunoaște până în icoana scrisului lui care desvâlue această înfățișare, pentru cine știe să-l interpreteze. Această sentimentalitate face ca în el să se rezolve în bunătate, delicatețe, simțul de dominație și autoritate, care uneori poate exploda și în violențe, dacă este contrazis; dar care alte-ori se ascunde în dosul sireteniei.

Acesta este omul întreg, care intrat pe făgașul instituțiilor sociale, nu putea reacționa decât în conformitate cu el.

Cursul primar și cursul gimnazial, pe cari le-a absolvit la Bacău și cursul superior (1882—1886) la Institutul-Unită din Iași, au arătat, că studiul pentru el era un joc plăcut. Premiunt în toate clasele. Venise la Universitatea din București cu o reputație bine stabilită. Aci (1887—1890) a lăsat amintirea unui student eminent nu numai pentru profesori dar și pentru camarazii lui, cari l-au ales ca reprezentant al lor. când a fost să se trimească un student la serbările aniversare ale Universității din Montpellier.

Cultura însă o primea mai mult în lărgime și în abundență decât în profunzime, lucru care se va vedea ulterior în lucrările de creație în profesiunea sa.

Universitatea a absolvit-o în 1890 cu o teză de licență purtând asupra: Regimului dotal. Are idee hotărâtă despre ceace trebuie să fie regimul unei că-

sătorii: egalitatea perfectă între soț și soție. După părerea sa aceasta este condiția armoniei în mijlocul familiei, Un astfel de regim ar fi vrut să discute în teza sa; dar se vede obligat a discuta vițiile regimurilor matrimoniale existente. Găsește odios: „două gospodării în aceeaș casă” regimul separațiunii de bunuri. Găsește mai avantajos regimul dotal, pe care totuși îl critică. Preferințele lui merg spre regimul comunității și regretă, că nu-l avem în legislația noastră și crede că va fi regimul, ce se va stabili, atunci când egalitatea civilă între sexe va pătrunde și la noi, în legi și moravuri.

Viața este plină de contradicții, căci el va fi acela, care la celalt capăt al vieții, va semna un decret de promulgare a unei legiuri, care stabilește un început de regim de separațiune între soți.

În magistratură nu a intrat decât în 1892. Doi ani pierduți pentru profesiunea lui, dar cari nu sunt pierduți și pentru el, căci în acest interval sau petrecut evenimente hotărâtoare pentru dânsul. Pe atunci, era la Bacău prezident al Tribunalului, un magistrat, care purta acelaș nume ca și el. Acesta avea de soție: o femeie mult mai tânără decât el și amândoi erau primiți în casa cucoanei Zoița ca și niște rude, deși nu erau. Soția tânără, frumoasă, vioae inteligentă se potrivea în toate cu tânărul licențiat.

Era fatal să se înțeleagă, căci dragostea suflă, unde vrea, și nu cunoaște stavili. S'a născut dar între ei o dragoste învăpăiată, pe care nimic nu a putut-o împiedica. Nici supărarea soțului, care a intervenit la Ministerul Justiției ca licențiatul să nu fie numit în magistratura, unde solicitase un post; nici acțiunea familiei, care l'a trimis la Paris înadins sub pretext de a-și desăvârși studiile, în realitate pentru a pune la încercare sentimentele lui. Ele însă au fost mai tare ca ori-ce. După 10 luni se întoarce din Paris, pentru a deveni logodnicul, aceleia care, între timp, divorțase de soțul ei și se găsea acum în casa părinților săi, din Piatra.

A trebuit intervenția viitorului său socru renumitul avocat Blankfort, multă vreme decanul baroului de Piatra, autor de lucrări juridice și în politică, junimist pentruca să înfrângă rezistența Ministrului de Justiție Al. Marghiloman și astfel să-l numească Substitut la Neamțu (14 Ianuarie 1892). De acolo este transferat la Trib. Râmnicu-Sărat (16 Martie 1892), unde se duce căsătorit cu aceea, care va fi pentru restul vieții soția sa: Lucia Blankfort.

Acolo timp de 2 ani, avea să-și legene—nestingherit—fericirea de a iubi.

Între timp trece din parchet în Tribunal ca supleant (16 Noembrie 1892) și prin aceleași intervențiuni ca până acum este transferat la Galați (10 Ianuarie 1894) și apoi înaintat judecător la 20 Iunie 1895.

Aici avea să resimtă încă alte două fericiri. Întâi: fericirea de a fi tată, care a prețuit atât de mult în viața lui. Rând pe rând la intervale egale de câte 2

ani s'au născut cei patru copii ai lui: Alexandru, Valentina, (Duduea) Dumitru și George și de carise va simți atât de mândru.

Al doilea: fericirea de a fi magistrat. La acest tribunal, în contact cu procese importante, fie civile, fie penale, dar mai ales comerciale, va găsi ocaziunea să desvolte resursele, cari se găseau în el, de logică și de cunoștințe. Atacând cu toată conștiințiositatea problemele, cari se puneau în fața lui, va reuși să inspire cea mai mare încredere în justițiabili și va vedea, născându-se în el, un ast-fel de atașament pentru nobila profesiune de magistrat încât nici o tentațiune nu-l va putea abate din drumul lui. Ast-fel, când la Septembrie 1900, Ministrul T. Maiorescu îi propune înaintarea ca Prezident al Trib. Dorohoi și el ezita să primească din cauza greutăților de dislocare cu o familie numeroasă și când un prieten, D-rul Serfioti i-a propus să rămâie avocat la Galați, căci zicea el „ii asigură un viitor de aur” atunci a declarat, că pentru nimic în lume nu va părăsi magistratura, pentru care are un cult. La această propunere ezitarea lui s'a limpezit. A primit oferta, care-l trimetea la un cap al țării și s'a dus singur, lăsându-și familia la Galați (30 Septembrie 1900). Este exact, că nu a stat mult în acest post, căci la 30 Martie 1901 s'a întors Prezident la Brăila (secția II).

Reputația lui de magistrat excelent se răspândise și toată lumea era mulțumită să vadă ascensiunea repede a lui George Buzdugan. Poate numai *cucoana Zoifița* era nemulțumită în sufletul ei de mamă să vadă, că fratele mai mic ajunsese în grad pe fratele mai mare Dumitru Buzdugan, care pe atunci era Prezident la Tribunalul Ialomița și poate amenința să-l și întreacă. Era închietă, că ierarhia socială nu respectă și ierarhia familială. Dragostea frățească însă nu era întunecată din această împrejurare.

La 9 Noembrie 1902 el este din nou transferat dela Brăila, ca president la secțiunea III a Trib. Ilfov¹⁾. La această dată ministrul Stătescu făcuse să se

1) Cu privire la această transferare d-l N. Schina îmi scrie următoarele:

Iubite Prietene,

Am primit amabila invitațiune pe care mi-ai trimis-o pentru conferința pe care o vei ține Marți 22 crt., la Asociațiunei „Concordia” precum și cele câteva cuvinte prin cari îmi ceri unele lămuriri în legătură cu aducerea la București, ca președinte al Trib. Ilfov Secția III-a, a regretatului George Buzdugan — îmi explic foarte bine cererea de lămuriri pe care mi-ai adresat-o. — D-ta care cunoști atât de amănunțit — și ca puținii alți — istoria României și nu numai istoria politică, dar și succesiunea și evoluțiunea moravurilor, precum și rolul jucat, în viața politică sau culturală a Țării, de oamenii mari pe cari i-am avut, nu puteai să ignorezi împrejurările în cari Buzdugan a fost adus ca Președinte al Secției III-a a Tribunalului Ilfov, precum și contribuțiunea pe care sunt fericit că am putut-o da și eu la această avansare, care trebuia să-i dea lui Buzdugan posibilitatea de a-și afirma, aci la București, excepționalele lui calități. — Îți repet pe scurt, în cele câteva rânduri cari urmează, felul cum s'a întâmplat, după amintirea păstrată de mine aducerea aceasta la București a lui Buzdugan:

libereze locul de President la Ilfov, scoțând din el pe un magistrat cu o reputație deochiată. Aceasta îl angaja să facă în loc numirea cea mai bună. De aceea cu toate solicitările partizanilor săi, s'a adresat către fiul prietenului său Skina magistratul N. Skina, să-i recomande pe cel mai destoinic magistrat, care după părerea sa ar putea ocupa locul vacant; iar acesta l'a recomandat pe George Buzdugan pe cel cu reputația cea mai bună printre magistrați, care a fost adus în București. De aci înainte cariera lui este un triumf, pentru că s'a desvoltat în Capitala țării, în văzul și atențiunea tuturor. Dela început s'a văzut, că este un maestru în arta de a conduce desbaterile, cât și în arta mai dificilă de a rezolva un proces. Iar din primul proces mare — acel al lui Ghergheli pentru Villa regală — a cărui hotărîre a fost redactată de el, se vede siguranța de logica și bogăția de argumente cu care știe să trateze, cele 4 sau 5 probleme cari s'au pus în proces. Mai toate hotărîrile din procesele importante, pe cari le-a judecat, sunt redactate de el, care găsea pe această cale să deverse prea plinul sufletesc, ce nu voia să l dirijeze spre publicistică. Aceste hotărîri se pot găsi publicate în Dreptul.

Aici în București găsisse mediul prielnic pentru creșterea copiilor lui, cât și pentru cultivarea relațiilor personale. Pe copii i-a crescut în casă cu profesori; iar el și-a făcut un cerc de prieteni, între cari citez pe avocații Pantazi, Rozental pe magistrații Procopiu, Hamangiu și alții. Pe prieteni îi întrunea în jurul meselor de seară, în casa, ce și-a cumpărat mai târziu în Str. Știrbei-Vodă. La aceste mese de seară se dăda conversațiuni carei plăcea atât de mult.

La 1905 a fost numit de Ministrul Bădărău consilier la Curtea de Apel din București; dar n'aș putea să spun, dacă această înaintare n'a fost condiționată de aceea a fratelui său Dumitru, care a fost trecut la Curtea de Apel din Galați. Dar ce pot să spun, e că au fost făcuți amândoi pe aceeași zi de 1 Septembrie. În această calitate a fost delegat ca membru în Comisia de judecată disciplinară a Corpului didactic primar,

Cel dintre miniștri de Justiție, care l-au apreciat mai mult a fost *Toma Stelian*, care rând pe rând la înaintat President la Secția IV a Curții de Apel (31 Mai 1910) și apoi imediat Consilier la Curtea de Casație, secția II (30 Octomvrie 1910).

La această înaintare a avut și consimțământul fratelui său, cucare era foarte unit, căci prin ea: D. Buzdugan perdea pentru totdeauna orice nădejde de a putea trece la instanța superioară. Dimitrie Buzdugan și-a dat demisia din magistratură pentru a îndrepta activitatea sa spre agricultură — ca orice bun gospodar moldovan — și în spre politică alături de Al. Constantinescu, care-și avea fiiful politic în Bacău. În această calitate a fost senator liberal. În sufletul *cucoanei Zoifița* trebuie să fi fost o mare luptă. Să se bucure de fiul său George, care la 43 de ani și după

18 ani de carieră ajunsese la instanța supremă? sau să se întristeze de renunțarea la carieră a fiului său

Veneam destul de des în casa lui Eugeniu Stătescu cu care și eu și mai ales familia mea eram foarte prieteni. — Într'una din seri — Eugeniu Stătescu era atunci ministru al justiției, găscsc la el, un cerc de oameni a căror calitate vei vedea imediat după numelor lor, cari discutau cu aprindere chestiunea independenței magistraturei și reformele ce ar fi trebuit aduse pentru asigurarea acestei independențe. — Discuțiunea se urma în salonul cel mare al casei lui Stătescu. — Era o cinste pe care Stătescu ținea să o facă aceluia cari în acei moment se găsea la el. Salonul cel mare nu se deschidea decât rar. E destul pentru a-ți da seama de importanța și a oamenilor și a chestiunilor ce se discuta. — Erau de față: Alexandru Djuvara, Vasile Lascăr, Constantin Stoicescu, Toma Stelian, George Palade, Zorilă, procuror general la Cureau de Apel din Galați, Constantin Cociaș și Alexiu, conducătorii partidului liberal din Jud. Brăila, Titu Tătăranu, procuror general al Curții de Apel din București, Constantin Hamangiu Prim Procuror al Trib. Ilfov, și Aurel Năcescu, care prin delegațiune făcea funcțiunea de secretar general al Ministerului de Justiție.

Alexandru Djuvara și Toma Stelian expuneau, cu entuziasm și cu eleganță, reformele ce li se păreau lor necesare pentru asigurarea independenței magistraturei. — George Palade, ca mare elector, nu vedea decât necesitatea înlocuirii tuturor magistratilor numiți sub guvernul conservator. — Vasile Lascăr se arăta mai preocupat de problema administrativă. În orice caz, era un schimb de păreri de un interes și de un farmec explicabil față de personalitatea aceluia cari discutau.

Prezența mea, survenită asupra discuțiunii, trebuia să fie pentru Eugeniu Stătescu prilejul unei diversiuni și a fost după cum știi și după cum voi reaminti imediat, dacă nu punctul de plecare în orice caz e grăbire a strălucitei cariere de magistrat pe care avea să o facă Gheorghe Buzdugan.

Într'adevăr, văzându-mă intrând, Eugeniu Stătescu, mi se adresă cu următoarele cuvinte: „Dacă auzi pe prietenii mei discutând chestiuni ce vă privesc pe voi magistrații și preocupându-se de asigurarea independenței magistraturei, trebuie să mai ști, dragă Puiule, ca toți cei de față au intervenit pe lângă mine să numesc pe acela recomandat de ei — fiecare cu protejatul lui — în locul de Președinte al Trib. Ilfov S. III-a care este vacant. — Fiindcă pun mare preț pe aprecierea ta, iată m'am hotărât să numesc de îndată în acest loc, pe acela pe care mi-l vei recomanda tu și îți dau, pentru recomandarea care trebuie să se facă încă astăzi seară, un răgaz de un sfert de oră”.

Fiindcă îl cunoaștem pe Eugeniu Stătescu și îmi dădeam seama că nu glumea, m'am gândit că trebuie să răspund într'adevăr cererii ce mi-a adresat.

Conversațiunea și-a reluat firul întrerupt un moment prin venirea mea și prin ideea desigur originală și neașteptată a lui Eugeniu Stătescu. Nu sa mai preocupat nimeni de prezența mea. Și când, la un moment dat, Eugeniu Stătescu m'a întrebat „Ei, te-ai fixat?” i-am răspuns și-mi reamintesc și astăzi axac cuvintele — „magistratul la care m'am oprit întrunește toate condițiunile pentru a îndeplini în mod strălucit funcțiunea însemnată de Președinte al celui mai important tribunal din Țară. Eminent judecător, Bun camarad. Activitate deosebită. Pe lângă redactarea hotărârilor, adnotări și articole de fond în diferitele reviste de drept. E, George Buzdugan”.

Eugeniu Stătescu, spunând că e prima oară când aude de acest nume, ceea ce de altfel — adăoga el — e un argument în favoarea lui și impresionat poate și de termenii în cari îi înfățișasem pe Gheorghe Buzdugan, a chemat imediat — tare — pe Aurel Năcescu, care discuta în acel moment, în odaia de alături, cu tânărul Stătescu și i-a spus: „Nasescule! să faci imediat Decretul de numire a lui Buzdugan ca Președinte la Trib. Ilfov. Secția III-a, Decret pe care-l voi iscăli chiar acum. — Măne

Dumifru? De sigur că liniștea trebuie să-i fi venit cu mare greutate.

La Casație se găsea în elementul lui, căci aici putea să facă uz de bogatele lui cunoștințe de drept, mai ales în materie civilă. Ar fi putut să ceară a fi mutat la secția I dar nu a făcut-o și s'a mulțumit cu materiile Secțiunei a II-a, căci și aci găsea chestiuni de urmărire, cari erau de competență secțiunei. A redactat și aci hotărâri ca și la celelalte instanțe și nimic alt. La îndemnul colegului său Hamangiu de a publica în Pandecte, el a refuzat totdeauna, pentru că credea că cine este destinat a da sentințe, ce țin loc de adevăr, nu se poate pune în discuțiune pe cale de publicistică.

În războiul cel mare, cu retragerea în Moldova a autorităților, a plecat și el spre Iași și spre locurile unde se găsea averea lui, care acum era administrată de fratele său Dumifru și cu care era mai unit ca oricând. La Iași, unde lumea era mai strânsă la un loc a fost cunoscut mai deaproape de guvernanții noștri. *Regele Ferdinand* chiar l-a consultat cu ocaziunea împrejurărilor dificile de familie prin care trecea. Lumea politică nouă, care se ridica pe alături de lumea veche, lovită de reformele dela 1917-1918 — căuta oameni noi. De aceea doi dintre generalii însărcinați de a forma ministere, atât generalul *Averescu* cât și generalul *Coandă* i-au propus portofoliul Justiției în ministerele lor. El însă a refuzat amândouă ofertele, pentru că nu voia să se despartă de profesiunea lui. Alexandru Constantinescu, care făcea parte din acest din urmă minister, a știut cu abilitate să înconjure această dificultate. A propus pentru departamentul Justiției pe fratele său *Dumifru*, pentru că știa, că în spatele lui — ca informator — va sta el — George. Această soluțiune trebuie să-l fi satisfăcut și pe el, dar mai ales pe cucoana Zoița, care vedea în această împrejurare o compensațiune la sacrificiul carierei lui.

În timpul acestui ministeriat a devenit vacant postul de President al Secțiunei I. Pentru acest post a fost susținut cu toată căldura de Al. Constantinescu și decretul semnat de el, în lipsa lui Dumifru Buzdugan. piecat în concediu. (28 August 1919)

Al. Constantinescu, care credea, că prin această își făcuse din el un aliat, se înșelase. În el nu era de cât magistratul, care vibra în fața frumuseței problemelor de drept, pentru cari lupta cu toată ardoarea temperamentului său pasionat. Deliberările cu el erau totdeauna de un nivel ridicat, atât prin bogăția cunoștințelor puse în circulație, cât și prin ușurința și eleganța debitului său bogat. Era un animator și ca un torent antrena păreriile celor nedeciși. Într'un proces de familie al protectorului său, dacă a ezitat un moment, s-a pronunțat totuși în contra intereselor acestuia. Protectorul însă n'a uitat și avea să i-o dovedească în scurt.

În acest interval a mai fost Prezident al Comisiunei de Apel de pe lângă Casa Centrală a asigurarilor

sociale dela 1 Septemvrie 1919 și până la 11 Iulie 1922. Tot cam în acest interval a fost și membru în Comitetul agrar din care și-a dat demisiunea odată cu Primul-Prezident al Casației V. Râmnicănu și cu cel-alt Prezident al Casației Oscar Nicolescu pentru că nu puteau admite procedeele de la acest comitet.

Acum, când era mai sigur pe locul lui și lucrurile mergeau în drumul lor era și mai aproape de țelul final al carierei: *Prim-Președenția Casației*, magistratura era să-l peardă, pentru-că'n cursul lunei Decemvrie 1923 și-a prezentat demisiunea în mâinele ministrului de Justiție de atunci: G. Mărzescu.

Iată, ce motivase această demisiune: În 1921 ceruse Min. de Domenii schimbul moșiei sale Zapodea din jud. Roman contra moșiei Valea Seacă din jud. Bacău, proprietatea Statului. Acest schimb fusese admis contra plății unei sulțe de... lei expertizată de 3 experți și care fusese plătită fără discuțiune. De acest fapt se sesizase deputatul Mihalache, care în discursul său de răspuns la mesaj atacase această chestiune arătând că Statul fusese frustrat. Ministrul de domenii de atunci Al. Constantinescu susținuse cu oarecare rezerve actul ministerului, și astfel moti vase demisiunea lui G. Buzdugan, demisiune în care spunea: „scandalul public provocat printr'o acuzațiune nefondată, dar îndrăzneată, este de natură să atingă prestigiul înaltei funcțiuni judecătoreșii, ce ocup și vă declar, că sunt gata să vă pun la dispozițiune demisiunea mea, de oare-ce socotesc, că magistratura are nevoie de un prestigiu desăvârșit în îndeplinirea înaltei sale misiuni sociale, mai ales în aceste timpuri de regres social“. După cercetări făcute de Min. Justiției demisiunea este respinsă la 22 Decemvrie 1923 cu o apreciere din cele mai măgulitoare pentru el.

I se plătise dar o primă poliță și avea să i se mai plătească una cu ocazia vacanței locului de Prim-Prezident prin retragerea la pensie a lui Victor Râmnicănu. Candidau în mod serios cei doi preșidenți ai Secțiunii I și II: *George Buzdugan* și *Oscar Nicolescu*. Cel dintâi mai vechi preșident, însă mainou magistrat, cel de al doilea mai nou preșident, însă mai vechi magistrat. Și unul și altul egal de îndreptății a ocupa locul. Candidatul aprig susținut de Al. Constantinescu a fost cel de al doilea împotriva celui d'întâi susținut de ministrul de Justiție Mărzescu A învins în Consiliul de Miniștri candidatul lui Măr-

zescu dar și pe alte considerațiuni. Se pare că la data, când locul devenea vacant era deja deschisă așa zisă „chestiune închisă“ care trebuia să izbunească în mod oficial la Ian. 1926, că Buzdugan omul cu încrederea de sus, era deja ales și că *Prim-Președenția* era un pedestal trecător, care să-i dea prestigiul înaltei funcțiuni, pentru a avea mai multă autoritate în Regență.

Partidul liberal, atunci la cârma Statului, îl considera ca pe unul, care simpatiza cu vederile lor, I. I. C. Brătianu îl considera ca pe obligatul lui. Totuși mai târziu s-a făcut constatarea, că se înșelase.

Venit în fruntea magistraturei sub astfel de auspicii incontentabil că s'a bucurat de cea mai mare autoritate, atât față de membrii Curței de Casație prin prestigiul său personal, cât și față de guvern, care nu-i refuza nimic. G. Mărzescu, alt moldovean de baștină, nu lua nici o măsură cu privire la puterea judecătorească fără să-l fi consultat și pe el, atât pentru legile de organizare, cât și pentru înaintarea personalului judecătoresc.

Curtea de Casație avea să o conducă numai 3 ani dela 5 August 1924 până la 20 Iulie 1927.

În cele trei discursuri de început de ani, ce a roștit, se văd ideile lui cu privire la organizare și legislațiune.

Prin cel dela 1925 arată, cari ar fi măsurile de luat ca să mai ușureze mersul Curței de Casațiune, încărcată de înmulțirea recursurilor.

El recomandă Barou special și motivare redusă la punctele esențiale; nu e de părere să se înființeze camera petițiilor; dar ar dori să fie supus recurentul la consemnarea unei sume, care să servească la plata amenzii în caz de pierdere. Unificarea celor două complete de judecată. Să se judece în complete cu majoritate de 4 pentru a evita judecățile în divergența și secții unite; însă dorește judecata în completul de 15 a unei secțiuni, când este vorba de a reveni asupra unei jurisprudențe.

În vederea simplificării și accelerării judecăților propune: Termen de 1 lună; întâmpinare în 15 zile; Raport scris conținând sinteza faptelor constatate și judecata chiar în lipsa părților. Drept de evocare în anumite cazuri.

Cere ca legea organică a Casației să fie pusă de acord cu principiul ca recursul este de ordin constituțional și că constituționalitatea este de competența Secțiilor Unite ale Casației.

Cel din 1926 este desigur cel mai important, pentru ca prin el atacă problema Revizuirii Codurilor, pe care el ar voi-o pe baza codurilor din Vechiul Regat. După ce arată dificultățile, pe care le ridică legile excepționale, cari nesocotesc și principiul retroactivității și al autorității lucrului judecat, arată cari sunt problemele, ce vor trebui revizuite în materie de Statutul persoanelor și al familiei; în materia bunurilor; al succesiunilor, unde ar voi reduce gradele succesoriale dela 12 la 4; în materia contrac-

telor și anume în materia riscurilor, a abuzului de drept, a impreviziunii și în teoria nulităților.

Prin cel din 1927 arată că Solemnitatea deschiderii anului judecătoresc nu mai este o cerință legală, totuși o face din respect pentru tradițiune, care este îndrumătoarea Curții de Casație.

În acest discurs rezolvă una dintre problemele cele mai discutate în drept, aceea a rezoluțiunii contractelor, pe care o discută în toate aspectele ei, așa că acest discurs poate fi considerat ca un capitol de doctrină civilă.

Lui și trecerei lui pe lângă Minister, se datorește faptul reaparițiunii Buletinului Curții de Casație, rămas în suferință de la 1914. Dacă începuturile pornesc dela predecesorul său V. Râmniceanu, care a reușit să obțină fondurile pentru publicarea Buletinului pe anul 1914, apoi Buzdugan a fost acela, care a obținut publicarea anului 1915 și apoi dela 1924 înainte. Buletinul, care a apărut până la 1929 se găsește din nou întrerupt, întrerupere, care corespunde cu anul morții sale, ceea-ce înseamnă, că atunci, când nu a mai fost, a dispărut sprijinul acestei publicațiuni de cel mai mare interes pentru lumea judecătorească.

La 1926 a avut durerea de a pierde pe fratele său iubitor și iubit D. Buzdugan care prin testament lasă toată averea copiilor săi.

Evenimentele, cari fuseseră prevăzute la numirea lui în funcțiunea de Prim-Prezident, s'au întâmplat

Moartea Regelui Ferdinand, întâmplată la 20 Iulie 1927, deschidea calea Regenței, instituită de Regele defunct.

G. Buzdugan, care ar mai fi putut conduce Casațiunea încă 10 ani, a trebuit să o părăsească pentru a trece în locul de răspundere de *Malî Regent*. Sunt sigur, că dacă trebuie să-l fi măgulit situațiunea nouă care-l pune în văzul istoriei, trebuie să fi regretat magistratura, căreia fusese fidel timp de 35 ani și cu câtă tărie! Ce bine ar fi fost, dacă rămânea în ea. Trecut în Regență avea să guste din amărăciunile politice.

Regențele de obicei sunt nefaste, pentru-că sunt un provizorat, în care forțele politice nestăpânite se dezvoltă, și produc anarhia. Așa s'a petrecut și cu Regența din 1927.

În Regență, dacă unul reprezintă tradițiunea, altul respectabilitatea, El reprezintă Competența. Este știut rolul ce a jucat în Regență.

Este știută de asemeni și demnitatea, cu care a apărut prerogativele regale și îmi pare rău, că nu pot relata unele împrejurări, în care ea s'a manifestat, ca fiind încă prea aproape de noi.

S'a spus în special despre el, că în fața forțelor politice deslănțuite, s'ar fi comportat, fie din frică, fie din interes.

Sunt sigur, că nici una din aceste păreri nu este exactă, căci aducerea la cârma statului a unui partid, care de 10 ani cerea puterea, — fapt, care este eve-

nimentul cel mai important din cursul regenței — nu se poate explica, decât prin mentalitatea lui de magistrat, obișnuit, ca atunci, când ai ascultat o parte să dai cuvântul și celeilalte părți, să spue pe al său.

Dacă e bine sau rău, ceea ce s'a făcut, nu eu am să o arăt aici, care n'am alt scop de cât acela de a explica o personalitate. Ceeace pot să spun, este că noua guvernare odată instalată, Regența și-a pierdut directiva afacerilor. Gh. Buzdugan era singurul care mai opunea rezistența și aceea mai mult formală. Într'o legiuire prin care se schimba organizațiunea administrativă a țării, rezistența lui a fost mai tenace, așa că împrejurarea ducea la o schimbare de regim. Pentru a atenua această rezistență fusese înconjurat cu tot felul de ademeniri. Totuși lupta pe care o ducea la costat viața.

Nu știu, cu precizie încă, care va fi fost atitudinea lui în problemele cari s'au ridicat în timpul Regenței: ca aceea a împrumutului extern cu control; chestiunea optanților; chestiunea înzestrării armatei noastre cu armamentul necesar, care a dus la nenorocita afacere Skoda; Divorțul principesei mame; chestiunea dictaturii și a organizării voinicilor. Răspunsul la aceste întrebări ni-l va da ulterior istoria.

Văd însă mâna Regentului Buzdugan în chestiunea unificării legislative. I-a dat tot ajutorul ca să se înfăptuească; ajutor ca să se extindă Legea civilă în Basarabia; ca să se unifice legiuirea penală și comercială; tot ca și ajutorul în chestiunea dezvoltării Cooperăției, pentru care avea atracție, de pe vremea când era delegat al Casației, pe lângă această Instituțiune.

În politică a avut cea mai mare considerațiune pentru calitățile D-lui N. Titulescu, căruia, încă mai de mult încredințase pe doi dintre fiii săi, ca să le conducă debuturile în cariera diplomatică.

Dacă întorsătura de istorie, care s'a produs în politica noastră internă, este evenimentul cel mai important din domnia Regenței — apoi Regența a fost la *onoarea* serbărilor de aniversare ale Unirei României cu ținuturile surori. În timpul acesta s'au împlinit 10 ani de la alipire și evenimentele au fost serbate cu toată pompa la Chișinău, la Cernăuți, la Alba Iulia și tot atunci a căzut aniversarea de 50 ani de alipire a Dobrogei, care s'a serbat la Constanța.

La toate aceste serbări G. Buzdugan și-a rostit cuvântul său și cel mai important dintre ele, este acela rostit la Alba-Iulia, în el amintește epopea poporului român, de la Traian, la descălecare, la Mihai și până la Ferdinand I. — Arată drepturile românești asupra Ardealului, cât și luptele pentru libertate purtate de populația românească. — Arată calitățile rasei, cari au înlesnit păstrarea ei și cari au dus la Unire. — Arată apoi armonia, care trebuie să existe între clasele sociale și cetățenii de diferite rase. — Îndeamnă partidele la pacea internă căci pacea care va triumfa în Comunitatea Internațională nu se poate baza decât

pe pacea națională. Numai în pace pot progresa instituțiile politice și să se desvolte viața economică. Dar mai presus de toate se desvoltă opera culturală, căci numai prin ea se va realiza Unitatea Națională.

Activitatea pe care o depusese în exercițiul noii funcțiuni, îl obosise foarte mult.

Mi-aduc aminte a-l fi întâlnit la șosea în una din plimbările, pe care le făcea și l-am găsit repede îmbătrânit.

În cursul luni Septembrie 1929 se dusesese la moșia sa de la Satul nou. De acolo s'a întors la începutul lui Octombrie, bolnav. Buletinele medicale indicau o boală, pe care nu o avea. Operația, care i s'a făcut în ziua de 2 Octombrie a dovedit-o, însă intervenția fusese prea târzie pentru a schimba ceva. Infecțiunea generală se produsese. Medicii străini chemați au constatat-o Moartea s'a produs în dimineața zilei de Luni 7 Octombrie.

Vreau să văd în aceasta moarte *numai* un semn al fatalității, care prin sacrificiul unuia din cei mai de seamă fii ai țării, deschidea posibilitatea, ca să întâmple evenimentul de la 8 Iunie 1930, care a readus ordinea dinastică, ce fusese revoluționată cu 5 ani înainte.

Politica bucuroasă, că s'a deschis un loc în Regentă, loc, pe care-l discuta chiar înainte de a se fi îmbolnăvit și chiar înainte de boala celui alt regent, care o precedase pe a sa — l-a condus la locul de veci în cavoul ridicat, după dorința sa — pe malurile Siretiului, în mijlocul peisagiului, care îi formase sufletul; — a schimbat numele gărei, unde fusese descins trupul lui inanimat, cu numele pe care-l purtase cu cinste în tot timpul vieții; — l-a elogiat într-o ședință a camerei și *repede* l-a uitat.

Ne-a rămas nouă oamenilor de drept, din mijlocul cărora n-ar fi trebuit să plece, ca gloria lui să fie completă, — să ne aducem aminte de el în solemnitatea de astăzi.

Vă mulțumesc că mi-ați dat ocazie, *mie* care mi-am consacrat activitatea cunoașterii trecutului nostru judecătoresc — să vă evoc această măreață figură a Magistraturii românești.

Constantin I. Prodan

Procuror pe lângă Curtea de Apel din București

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE SECȚIUNI UNITE

Audiența de la 15 Noembrie 1934

Președinția D-lui D. Volanschi, Prim Președinte

Societatea „Internațională” cu Zaharia Dozotti

EXEQUATOR. — RECURS. — COMPETINȚĂ. — ART. 374 AL. 2 PR. CIVILĂ.

Când instanța de casare, sesizată cu judecarea unui recurs, nu are a cerceta decât numai dacă condițiunile cerute de art. 374

al. 2 pr. civ. pentru acordarea exequatorului au fost sau nu îndeplinite de către instanța de fond, natura comercială sau civilă a litigiului dedus în fața instanțelor străine, nu poate fi determinantă pentru atribuirea competenței; ast-fel că recursul purtând asupra unei materii în privința căreia recursurile introduse n'au fost atribuite spre judecare unei anumite secțiuni a Curții de Casație, judecarea lui revine Secțiunii I, pe temeiul competenței generale ce i-a fost atribuită prin art. 31 paragraful 1 alin. final din legea organică a Inaltei Curți.

No. 43. — Trimis recursul spre judecare înaintea Secțiunii a Inaltei Curți de Casație.

Curtea deliberând,

Asupra chestiunii de a se ști care din Secțiunile I sau III ale Inaltei Curți sunt competente a judeca recursul introdus de Societatea Comercială Română de Transporturi „Internațională” în contra deciziei No 284/930 dată de Curtea de Apel din București, Secția III-a.

Având în vedere deciziunea atacată cu recurs, din care rezultă că intimatul Zaharia Bosotti din Geneva (Italia) a cerut Trib. Ilfov să încuviințeze conform art. 374 pr. civ. investirea cu titlul executoriu a sentinței Trib. Civilo-Corecțional din Turin (Italia) pronunțată în ziua de 20 Iunie 1922, — sentință prin care recurenta, Societatea „Internațională”, a fost obligată să-i plătească suma de 150.000 lire italiene, plus dobinzi și cheltueli.

Trib. Ilfov, Secția I-a C. C., prin sentința No. 866/927 dată în primă instanță și Curtea de Apel București Secția III-a, prin decizia atacată cu recurs, au constatat că în cauză sunt îndeplinite condițiunile cerute de art. 374 pr. civ. și, prin consecință, au admis cererea, dispunând investirea cu titlu executor a numitei sentințe.

În contra deciziei No. 284/930, Societatea „Internațională” a făcut recurs, care fiind repartizat la Secțiunea I-a a Inaltei Curți, această Secțiune prin deciziunea No. 676/932 și-a declinat competența pe motiv că litigiul rezolvat prin sentința Trib. Turin fiind un litigiu comercial, recursul introdus în contra deciziei Curții de Apel cu No. 284/930 este, potrivit art. 31 paragr. 3 lit. c din legea Curții de Casație, de competența Secțiunii a III-a și, prin consecință, a trimis recursul spre judecare acestei Secțiuni.

Secțiunea a III-a a Inaltei Curți, prin Deciziunea No. 1532/933, și-a declinat deasemenea competența, pe motiv că deciziunea atacată cu recurs, purtând numai asupra chestiunii de a se ști dacă în cauză sunt sau nu îndeplinite condițiunile formale cerute de art. 374 pr. civ. pentru acordarea exequatorului, ea nu poate fi considerată ca fiind pronunțată în materie comercială, pentru ca recursul introdus în contra

ei să fie, potrivit art. 31 paragraful 3 lit. a, din Legea Curții de Casație, de competența Secțiunii I-a, care potrivit art. 31 paragraful I, aliniat final din legea Inaltei Curți, are plenitudinea de jurisdicție; și pe temeiul acestor considerațiuni, Secțiunea III-a a trimis dosarul Secțiunilor Unite pentru regularea competenței.

Considerând că prin art. 31 paragr. 3 lit. a, din legea Inaltei Curți, se dă în competența Secțiunii a III-a judecarea recursurilor introduse contra hotărârilor date în materie comercială.

Că această competență legea o mărginește — textu fiind expres — numai la cazurile când litigiul soluționat prin hotărârea ce se atacă cu recurs ar fi de natură comercială.

Considerând că deciziunea atacată prin recursul de față nu este dată în materie comercială, ea purtând tând asupra unei cereri de exequator a unei sentințe pronunțate în țară străină.

Că instanța de casare neavând a cerceta cu ocazia judecării acestui recurs, decât dacă condițiunile cei rute de art. 374 al. 2, pr. civ. pentru acordarea exequatorului au fost sau nu îndeplinite de către instanța de fond, rezultă că natura comercială sau civilă a litigiului dedus în fața instanțelor străine, nu este determinantă pentru atribuirea competenței Inaltei Curți.

Că deci recursul de față fiind introdus în contra unei deciziuni care n'a fost dată în materie comercială, nu poate fi — în sensul art. 31 paragr. 3 lit. a din Legea Inaltei Curți — de competența Secțiunii a III-a; și întrucât acest recurs poartă asupra unei materii în privința căreia recursurile introduse n'au fost atribuite spre judecare unei anumite Secțiuni a Inaltei Curți, rezultă că judecarea lui revine Secțiunii I, pe temeiul competenței generale ce i-a fost atribuită prin art. 31 paragr. 1 alin. final din legea Organică a Inaltei Curți.

Că astfel fiind recursul urmează a fi trimis spre judecare acestei Secțiuni.

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. I-a

Audiența de la 5 Noembrie 1934

Președinția D-lui D. Volanschi, Prim Președinte

Prima Casă de Păstrare cu Bangert Adam

ASANAREA DATORILOR. — RECURS. — COMPETINȚĂ. — ART. 31 DIN LEGEA INALTEI CURȚII DE CASAȚIE.

Cererea de asanare, ne având de scop vâlorificarea pretențiilor rezultate pentru părți din obligațiunile lor, pentru a se putea determina în aceste litigii competența Inaltei Curți, după natura pricinii și nici legile de asanare ne dând în mod special în căderea uneia din Secțiunile Curții de Casație, judecarea recursului în această materie, urmează că Secțiunea I are această competență pe te-

meiul competenței generale ce i-o atribuie legea organică a Curții de Casație.

No. 1086. — Constată, după divergență, că judecarea recursului este de competența S. I-a a Inaltei Curți.

Curtea deliberând,

Asupra recursului făcut de Sakas Emilia în contra deciziei No. C. II 1418.III,933 din 23 Noembrie 1933 a Curții de Apel din Cluj Secția II-a.

Văzând motivele de recurs:

Violarea și rea interpretare a art. 1293 și 1295, cod civil austriac.

Având în vedere deciziunea supusă recursului, din care rezultă că la 23 Decembrie 1932, reclamanta Sakacs Emilia, a introdus la Tribunalul Timiș-Torontal cerere de asanare, conform acestei legi față cu creditorii lor, între cari figurează și Societatea „Prima Casă de Păstrare din Timișoara”.

Că, Tribunalul Timiș-Torontal, Secția Asanării, prin sentința No. II din 16 Decembrie 1932, a anulat această cerere ca netimbrată.

Că, în contra sentinței de anulare, reclamantii făcând cerere de justificare, Tribunalul prin sentința No. 40 din 11 Februarie 1933 a declarat admisibilă justificarea, iar în fond a respins cererea de asanare ca neintemeiată, reclamantii neîntruind condițiunile legii al cărei beneficiu îl invocau.

Având în vedere că în contra sentinței Tribunalului, reclamantii intimai au introdus apel, iar Curtea din Timișoara Secția III-a, prin decizia dela 6 Mai 1933, constată că, pe temeiul dispozițiunilor art. 34 legea din 14 Aprilie 1933, pentru reglementarea datoriilor agricole și urbane, procesul este stins prin efectul acestei legi, și, pe aceste considerațiuni, a închis dosarul.

Că, în contra deciziunii Curții de fond, s'a introdus de către creditoarea Prima Casă de Păstrare din Timișoara recursul de față, care venind în judecata Secțiunii I-a, în ședința dela 26 Iunie 1934, a fost trimis înaintea completului de divergență de astăzi, pentru a decide asupra Secțiunii competente de a-l judeca.

Considerând că, după cum rezultă din dispozițiunile art. 31, legea organică a Curții de Casație, competența Secțiunilor acestei Inalte Instanțe, afară de cazul când legea dispune în mod special în favoarea unei anume Secțiuni, este determinată de natura pricinii dedusă în recurs; că, pentru cazul când aceste criterii nu pot fi aplicate, cum este atunci când litigiul nu pune în discuțiune natura obligațiunilor dintre părți și nici legea nu face o atribuire expresă, judecarea acestor recursuri revine Secțiunii I-a, pe temeiul competenței generale ce art. 31, par. I, al. final i-o atribuie.

Considerând că, nici legea asanării din 19 Aprilie 1933, nu dă în mod special, în căderea uneia din Secțiunile Curții de Casație, judecarea recursului în această materie.

Că, o cerere de asanare n'are drept scop valorificarea pretențiunilor rezultate pentru părți din obligațiunile lor și ca atare neputându-se determina în aceste litigii competența Secțiunilor Inaltei Curți, nici după natura pricinii, — judecarea lor revine, conform celor mai sus expuse, Secțiunii I-a a Curții.

Pentru aceste motive, Curtea: constată că judecarea recursului este de competența Secțiunii I-a a acestei Inalte Curți.

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI S. V-a

Audiența de la 21 August 1934

Președinția D-lui Alexandru Liciu, consilier

Eliza Nadu cu Banca Națională a României

DEVIZE. — REGLEMENTAREA COMERȚULUI ÎN VALUTE STRAINE. SUCCESIUNE. — MONEDE AUR. — DACĂ SUNT LOVITE DE INDISPONIBILITATE. — ART. 2 DIN REGULAMENTUL DE APLICARE AL LEGII PENTRU COMERȚUL DE DEVIZE.

Dacă potrivit art. 2 din regulamentul de aplicare al legii pentru comerțul de devize, orice vânzare sau cumpărare de cecuri, trate, devize de orice fel, monede și lingouri de aur sau monede străine, nu se poate face de cât de Banca Națională a României, sau de cei autorizați de dânsa, de aci nu poate să rezulte — în lipsă de dispoziție expresă — că sunt lovite de indisponibilitate și devizele sau monedele de aur ce s'ar găsi într'o succesiune și că moștenitorii dobândind numai contra valoarea în lei a acestor monede sau devize, ar fi obligați a le schimba la Banca Națională.

No. 234. — Admis apelul făcut de Eliza Nadu și alții în contra jurnalului cu No. 15432/934 a Trib. Ilfov S. I-a.

CURTEA,

Asupra apelului făcut de Eliza Nadu, Ion Nadu, Ecaterina Roller și Atena Scaton, în calitate de moștenitori ai defunctului Gh. Nadu, în contra jurnalului No. 15432 din 1934 a Trib. Ilfov sec. I-a, prin care s'a admis în parte cererea sus numiților de trimitere în posesie, asupra averii în numerar, lăsată de defunctul Gh. Nadu, atribuind succesorilor contra valoarea în lei a monezilor de aur, găsite în succesiune, operațiunea urmând a se face la ghișeele Băncii Naționale a României, după indicele său de schimb, iar din suma succesiunii să se consemneze în contul impozitului succesoral datorat către Stat, suma de lei 202.929.

Având în vedere susținerile părților, și concluziunile d-lui reprezentant al Ministerului Public.

Având în vedere că în contra acestui jurnal s'a făcut apel de către moștenitorii defunctului Gh. Nadu, pe considerațiunea că greșit Tribunalul a dispus să se libereze numai contra valoarea în lei a monezilor de aur găsite în succesiune, întrucât succesiunea nu este căzută în contravenție și deci nume-

rarul în aur se poate elibera moștenitorilor, nefiind nici o restricție după lege, după cum chiar reprezentantul Băncii Naționale a recunoscut.

Având în vedere că pentru a ajunge la soluțiunea pe care a dat-o, Tribunalul arată în considerentele jurnalului că dobândirea monedelor străine, nu se face decât prin Banca Națională a României; că moștenitorii au cerut atribuirea monedelor pe cale de partaj, care este un mijloc de dobândire al proprietății, ceiace este contra articolelor 2, 3 și următoru din regulamentul legii devizelor și că refuzul de a accepta primirea contra valorii în lei a monezilor de aur arată intențiunea de a specula aurul pe piață.

Având în vedere că la 22 Iulie 1924, Gh. Nadu moare, în accidentul de automobil dela Găești; că la 27 Iulie 1934, se deschide succesiunea în fața Tribunalului Ilfov sec. I-a, și se fixează termen la 11 August 1934, pentru trimiterea în posesie a moștenitorilor asupra numerariului rămas în succesiune; că la acest termen pentru a fi satisfăcută legea devizelor în privința avizului ce trebuia să fie dat de către Banca Națională a României, conform art. 37 din reg. legii, întrucât devizele fusese declarate indisponibile, a fost citată și Banca Națională a României care a dat aviz favorabil pentru liberarea monezilor de aur, moștenitorilor, nefiind nici o restricție după lege.

Că în fața acestei Curți, reprezentantul Băncii Naționale a României a susținut deasemenea că monezile de aur se pot libera moștenitorilor, succesiunea ne fiind căzută în contravenție, întrucât nu se constată că ar fi comercializat aurul și în acest caz, nu poate fi după lege nici o restricțiune.

Considerând că potrivit art. 2 din reg. de aplicare al legii pentru comerțul de devize; „orice vânzare sau cumpărare de cecuri, trate, disponibil de conturi în valute străine, acreditive și în general, devize de orice fel, monede de aur, lingouri de aur, bancnote și monede străine, toate denumite în articolele de „mai jos, „devize” se pot face numai de Banca Națională a României sau de cei autorizați de dânsa”.

Că din cuprinsul acestui text rezultă că ceiace regulamentul impune, este ca operațiunile de devize să se facă numai la Banca Națională a României, sau de cei autorizați de dânsa, fără ca prin această să lovească de indisponibilitate monezile de aur și devizele rezultând din succesiune sau să impună obligația moștenitorilor de a schimba prin Banca Națională monezile de aur și devizele cari ar fi rămas depe urma deschiderii unei succesiuni.

Că deci Tribunalul interpretează greșit dispozițiunile regulamentulului pentru comerțul de devize, atunci când având a se pronunța asupra cererii de trimitere în posesie a apelanților, dispune în ce privește monedele de aur aflate în succesiune, ca să se atribue moștenitorilor numai contra valoarea în lei a acelor monede, Banca Națională urmând a face această operațiune.

Având în vedere că în speță, apelul este cu atât mai mult cuvânt întemeiat, cu cât Banca Națională care potrivit art. 37 din acelaș regulament are a examina pentru cazurile neprevăzute de regulament, situațiile dela caz la caz, a dat un aviz favorabil apelanților, în sensul că numerariul în aur poate fi eliberat moștenitorilor nefiind dela lege nici o restricție în această privință.

Că față de aceste considerațiuni urmează a se admite apelul de față și a se dispune ca aurul cât și monezile în devize străine să fie distribuite în natură moștenitorilor defunctului Gh. Nadu, menținând celelalte dispozițiuni din jurnalul apelat, cu privire la plata taxelor succesoriale cât și la cotele convenite fiecăruia din moștenitori.

Pentru aceste motive admite.

Semnați: *Al. Liciu, S. Rădulescu, I. Zenovie,*

JURISPRUDENȚA STRAINA

SEDUȚIUNE. — Ruptura legăturilor de intimitate. Obligațiunea luată de fostul concubin de a asigura foastei sale iubite o rentă anuală și viageră. Pretinsă obligațiune naturală neexistentă. Cererea pentru plata unei rente anuale și viagere pe deplin justificată. Motive. Obligare.

Este contrariu moralei și ordinii publice ca un om să poată aduce turburare într'o căsnicie liniștită după satisfacerea unei cuceriri ușoare prin influența situațiunei averei sale și să poată în urmă îndepărta, fără mijloace și fără considerațiuni pe aceea pe care a ademenit-o cu o speranță chimerică.

În consecință când este constant că femeea măritată a fost luată dela căminul său spre a deveni amanta unui om care n'a încetat de a face să strălucească în ochii săi o viață ușoară, plăcută, o splendidă situațiune și care a făcut-o să cunoască în urmă intențiunea sa de a o părăsi, asigurându-i servirea unei rente anuale și viagere acest om nu, poate susține în apărare, la cerere de plată de daune introdusă contra lui, că angajamentul astfel luat nu era decât pentru timpul necesar foastei sale iubite de a găsi o situațiune în raport cu condițiunea sa și că dânsul nu înțelesese de loc să consacre astfel o pretinsă obligațiune naturală.

El trebuie, prin urmare să fie condamnat a executa obligațiunea pe care a luat-o.

(*TRIB. CIV. SEINE* [1-er Ch.]. 2 janvier 1931
Gazette des Trib. 8 février 1931; *Gazette du Palais*
11 février 1931; *Récueil des Sommaires de la Jur.*
Française 1931 Mai No. 5 pag. 500).

NOTA. — Printre culpele contra cinstei și onoarei adică actele necinsite și neonestе, se cuprind — în clasificarea făcută de către Planiol (*Etudes sur la responsabilité civile*) nu numai crimele și delictеle care sunt culpe din punctul de vedere civil ca și din punctul de vedere penal, dar încă culpele numai mo-

rale, de cari legile penale nu se ocupă, cum spre exemplu este seducțiunea.

S'a hotărât astfel, că este o culpă de acest gen aceea a unei femei măritate de a se purta rău și de a cauza în modul acesta un prejudiciu moral soțului său. (*Trib. civ. Lyon* 23 déc, 1908, *Gazette des Trib.* 1909.2.323). Prin această hotărâre s'a recunoscut soțului dreptul de a face acțiune pentru daune contra complicei adulterului soției sale. Este știut că împărțirea responsabilităței trebuie să fie admisă ori de câte ori culpa victimei nu este singura cauză daunei. S'a decis astfel că victima unei seducțiuni fiind o femeie măritată aceasta nu face să dispară responsabilitatea seducătorului, (*Cass. Ch. Reg.* 8 juin. 1926 *Dalloz Hebd.* 1926 pag. 362)

În speța ce adnotăm, s'a admis și cu drept cuvânt acțiunea soției seduse și care și-a văzut onoarea și liniștea vieței conjugale distruse, obligându-se seducătorul și aceasta independent de responsabilitatea acestei soții față de soțul său, a cărui prejudiciu moral este de asemenea incontestabil și care la rândul său putea intenta și dânsul o acțiune în daune seducătorului. Soluțiunea se impunea cu atât mai mult cu cât seducătorul se obliga singur față de victima sa că-i va servi o rentă viageră anuală puțin interesând până când.

D. Cotrutz

BIBLIOGRAFIE

A apărut :

Codul General Hamangiu

Vol. XXII

Conține toate legile și regulamentele pe anul 1934

Prețul 450 Lei

Editura Alcalay

* * *

Victor Hillard

Doctor în Științele Juridice
Avocat

**Contribuțiuni Critice la Elaborarea
Codului Civil unificat**

(Extras din Pandectele Române No. 9—10/934)

Imprimeria Națională
București